

PROGRAMMA/PROGRAM

1995 / 2018

NATIONALE HERDENKING SREBRENICA GENOCIDE

HET PLEIN - DEN HAAG

WOENSDAG 11 JULI 2018
15:00 - 16:30 UUR

SPREKERS

Jehanne van Woerkom | Senada Klempić

GEBED / DŽENAZA

Aldin ef. Sahbazović

NOOIT VERGETEN - NIKAD NE ZABORAVITI

WWW.SREBRENICA-HERDENKING.NL

Platform **BiH**

ICHI

- 15:00** **Opening van de herdenking**
Door: Jolies Heij i Mirsada Husić
- Het lied: “Nemoj Žaliti Suzama”**
Door: IKC ‘Selam’ Rotterdam
- 15:10** **Beginselverklaring organisatiecomité Nationale herdenking Srebrenica-genocide 2018**
Door: Caspar ten Dam, voorzitter ICHI
- Het lied: “Jedna si jedina”**
Door: IKC ‘Hajr’ Enschede
- 15:25** **Toespraak**
Door: Senade Klempić, dochter van overlevende van de Srebrenica-genocide
- Het lied: “Arabeske – Lied over Bosnië”**
Door: IKC ‘Hajr’ Enschede
- 15:35** **Eerste stille rondgang en het lezen van de namen van slachtoffers**
Alle bezoekers van de herdenking mogen zich aansluiten
- 15:45** **Toespraak**
Door: Jehanne van Woerkom van organisatie Stari Most
- Muziek: “Srebrenica Inferno”**
- 15:55** **Toespraak**
Door: Imam Aldin Šahbazović IKC Selam Rotterdam
- Het gebed**
- 16:13** **Twee minuten stilte**
Ingeleid door trompettist
- 16:15** **“Last Post”**
Door: Bert van Bommel
- Het lied: “Šehidi”**
Door: IKC ‘Hajr’ Enschede
- 16:25** **Tweede stille rondgang**
- 16:35** **Loslaten van ballonnen**
Eerste ballon zal worden losgelaten door ambassadrice Nj.E. Mirsada Čolaković (Muziek: “Nemoj Žaliti Suzama”)
- 16:45** **Dankwoord en afsluiting**
Door: Jolies Heij i Mirsada Husić
- Het lied: “Dušo draga halalosum”**
Door: IKC ‘Selam’ Rotterdam (solo: Amar Grabus)

- 15:00** **Otvaranje komemoracije**
Voditelji: Jolies Heij i Mirsada Husić
- Ilahija: “Nemoj žaliti Suzama”**
Izvodjaci: Hor IKC-a Selam Rotterdam
- 15:10** **Izjava povodom centralne manifestacije sjećanje na Srebrenicu 2018**
Govornik: Caspar ten Dam, predsjednik ICHI
- Pjesma: “Jedna si jedina”**
Izvodjaci: Hor IKC-a Hajr Enschede
- 15:25** **Govor**
Govornik Senade Klempić kćerka preživjelih srebreničkog genocida
- Ilahija: “Arabeske – Pjesma o Bosni”**
Izvodjaci: Hor IKC-a Hajr, Enschede
- 15:35** **Prvi mirni hod i čitanje imena žrtava**
Svi prisutni mogu se priključiti
- 15:45** **Govor**
Govornik: Jehanne van Woerkom od organizacije Stari Most
- Muzika: “Srebrenica Inferno”**
- 15:55** **Govor**
Govornik: Aldin ef. Šahbazović (Imam IKC-a Selam Rotterdam)
- Dženaza**
- 16:13** **Dvije minute šutnje**
- 16:15** **“Last Post”**
Izvodjac: Bert van Bommel
- Ilahija: “Šehidi”**
Izvodjaci: Hor IKC-a Hajr Enschede
- 16:25** **Drugi mirni hod**
- 16:35** **Puštanje balona**
*Prvi balon će pustiti Ambasadorica BiH Nj.E. Mirsada Čolaković
(Muzika: “Nemoj žaliti Suzama”)*
- 16:45** **Zahvala**
Voditelji: Jolies Heij i Mirsada Husić
- Ilahija: “Duso draga halalolsun”**
Izvodjac: Hor IKC-a Selam Rotterdam (solo: Amar Grabus)

Opening

Het is vandaag 11 juli 2018. 23 jaar geleden, in 1995, viel de enclave Srebrenica. In de dagen daarna werden meer dan 8000 mensen - vaders, moeders, zoons, dochters, broers, zussen, familie en vrienden - vermoord door Servische militaire extremisten.

Mijn naam is Jolies Heij en ik presenteer het programma in het Nederlands. Naast mij staat Mirsada en zij zal het programma in het Bosnisch presenteren.

Vandaag worden in Potočari 35 geïdentificeerde slachtoffers van de genocide in Srebrenica begraven. Wij wensen u een goede herdenking met kracht en troost door de onderlinge verbondenheid van ons allen samen hier op Het Plein, en op alle andere plekken waar deze genocide wordt herdacht!

Nu zal het koor van IKC Rotterdam een lied zingen waarna Casper ten Dam de beginselverklaring zal voorlezen.

Uvod

Prije 23 godine na danasnji dan, 11. jula 1995. u Srebrenici je počinjen genocid. U danima koji su slijedili srpski vojnici i drugi srpski ekstremisti su poubijali više od 8.000 ljudi – naše očeve, majke, sinove, kćerke, braću, sestre, familiju i prijatelje.

Ja sam Mirsada Husić i imam ulogu da vam prezentujem današnji program na bosanskom jeziku, a ovo je Jolies koja će voditi program na holandskom jeziku.

Danas se u Potočarima kopaju posmrtni ostaci 35 osoba, žrtava genocida. Zajedno sa Potočarima i svim drugim mjestima širom svijeta, gdje se ovaj današnji dan obilježava, želimo vam svima dostojnu komemoraciju.

Sad ce hor IKC Rotterdam jednu ilahiju izvesti iza cega ce Casper ten Dam pročitati ovogodišnju deklaraciju.

“Nemoj žaliti suzama”

*Nemoj žaliti suzama
Već se sjeti dovama
Nemoj da ti suza krene
Kad probudiš uspomene*

*Nemoj žaliti oče moj
Kad ugledaš mezar moj
Nemoj da ti suza krene
Kad se sjetiš oče mene*

*Nemoj žaliti suzama
Već se sjeti dovama
Nemoj da ti suza krene
Kad probudiš uspomene*

*K'o da duša poleti
Sva u nuru izgori
Zastane kraj kapije
Ridvan čuvar avlije*

“Wees niet verdrietig”

Wees niet verdrietig,
Herinner je de gebeden
Laat de tranen niet rollen
Wanneer de herinneringen opkomen

Wees niet verdrietig, mijn vader
Wanneer je mijn graf ziet
Laat de tranen niet rollen
Wanneer je je herinnert aan mijn ogen

Wees niet verdrietig,
Herinner je de gebeden
Laat de tranen niet rollen
Wanneer de herinneringen opkomen

Alsof mijn geest wegvliegt
Volledig in licht vervaagt
Hij gaat naast het hek staan
Ridvan, bewaker van de tuin

Beginselverklaring Nationale Herdenking Srebrenica Genocide 2018

Wij eisen eindelijk Waarheid en Gerechtigheid!

Vandaag, 23 jaar na de val van Srebrenica, staan wij hier samen, mensen uit Bosnië-Herzegovina, Bosniërs, Nederlanders en anderen om de genocide in Srebrenica te herdenken. Vandaag is voor de zesde keer de Vredesmars voor Srebrenica gehouden, de Marš Mira. Net als in de voorafgaande jaren liep de tocht van Wassenaar naar het Plein in Den Haag, een symbolische looproute van 11 kilometer. Wij verwelkomen de deelnemers op het Plein.

Wij zijn hier voor de drieëntwintigste maal bijeen om te herdenken dat Srebrenica op 11 juli 1995 onder buitengewone omstandigheden in handen viel van Bosnisch-Servische en Servische troepen. Deze hebben vervolgens in Srebrenica en omgeving genocide gepleegd, de eerste en enige volkerenmoord in Europa na de Tweede Wereldoorlog. Het Nederlandse VN-bataljon, Dutchbat, faalde in de opdracht de mensen te beschermen.

Meer dan achtduizend Bosniërs werden vermoord. 8372 namen staan in de herdenkingsplaten in Potočari gegrift. 8372 namen van mensen die op een gruwelijke manier zijn vermoord. Velen van ons hebben vaders, broers, neven, ooms, zonen, kinderen, grootvaders en vrienden verloren.

Vandaag vinden 35 geïdentificeerde slachtoffers in Potočari hun laatste rustplaats. Tot nu toe zijn er al 6575 slachtoffers in Potočari begraven. Helaas zijn bijna twaalfhonderd mensen nog altijd niet gevonden of geïdentificeerd. Zeker voor hun nabestaanden duurt de oorlog nog steeds voort. Dat geldt voor de vele nabestaanden van de 30.000 mensen die sinds en door de oorlog in Bosnië volgens de Internationale Commissie voor Vermiste Personen als vermist werden beschouwd.

Tienduizend mensen worden nog altijd vermist en hun lot is onbekend.

Dat doet pijn in onze ziel, en in ons hart. Wij delen hier samen dit verdriet. Wij voelen ons verbonden met de herdenking in Potočari die daar op dit moment plaatsvindt, zoals ieder jaar op 11 juli.

De Nederlandse regering en individuele gezagsdragers hebben bij verschillende gelegenheden de massamoord in Srebrenica formeel als genocide erkend, echter slechts als voetnoot bij verklaringen over Srebrenica of gerelateerde zaken – zoals in de verklaring van premier Wim Kok bij zijn aftreden in april 2002 vanwege de Nederlandse medeverantwoordelijkheid in VN-verband bij de val van Srebrenica. Onlangs heeft het kabinet nog, in een brief van 22 december 2017 aan de Tweede Kamer, bevestigd dat de term '**genocide**' ook geldt voor wat er in Srebrenica is gebeurd.

Het kabinet kon ook weinig anders, aangezien het Internationaal Gerechtshof, het belangrijkste rechterlijke orgaan van de VN, en het Internationaal Straftribunaal voor het voormalige Joegoslavië, al jaren geleden hebben vastgesteld dat de misdaden die in Srebrenica zijn gepleegd, een volkerenmoord, dus genocide, waren.

Maar de overlevenden en nabestaanden voelen het als een gemis dat de Nederlandse regering en parlement deze erkenning kennelijk nooit in een plechtige, breed gedragen verklaring luid en duidelijk hebben uitgesproken – wij hebben tenminste het bestaan van een dergelijk verklaring, ook na herhaalde navraag, nergens bevestigd gekregen.

Nederland vindt het blijkbaar moeilijk om op nationaal niveau volledig gehoor te geven aan de herdenkingsresolutie van het Europees Parlement en de genocide in Srebrenica volmondig te erkennen. We vragen ons opnieuw af waarom? Nederland is ook een lidstaat van de Europese Unie

en heeft als zodanig specifieke verplichtingen, alsook de verplichting om krachtens de grondwet de internationale rechtsorde en mensenrechten te bevorderen.

Hoe het ook zij, Nederland weigert nog steeds om de volle verantwoordelijkheid te nemen voor de val van Srebrenica en de volkerenmoord die daaruit voortvloeide. Nederland weigert ook de volle waarheid te erkennen van wat er toen is gebeurd. En waarom heeft de Nederlandse regering en parlement tot op heden geweigerd een vaste delegatie te sturen naar de jaarlijkse 11^e juli herdenking op Het Plein?

Vandaag hangt de Nederlandse vlag op het Ministerie van Defensie halfstok. Wij verwelkomen de belofte van een paar jaar geleden dat bij elke Srebrenica-herdenking op 11 juli de vlag halfstok zal hangen. Maar wij wensen wel dat de vlag bij het ministerie de hele dag halfstok zal blijven hangen, elk jaar op 11 juli, en niet slechts anderhalf uur.

Op 27 juni 2017 deed het Gerechtshof Den Haag uitspraak in de zaak van de Moeders van Srebrenica tegen de Nederlandse Staat. Wij zijn blij dat het Hof de eerdere uitspraak van de rechtbank van Den Haag bevestigde, namelijk dat de Nederlandse staat aansprakelijk is voor de dood van ruim 350 mannen die op 13 juli 1995 door Dutchbat van de compound werden gestuurd. Voor het eerst heeft een Nederlands rechtscollege, op basis van de feiten, uitgesproken dat Dutchbat de medewerking aan de deportatie had moeten stopzetten, toen eenmaal duidelijk was dat alle mannen en jongens op en rond de compound 'een reëel risico liepen op onmenselijke behandelingen en executies'. Na de uitspraak van 27 juni vorig jaar is de Staat in cassatie (hoogste beroep) gegaan bij de Hoge Raad der Nederlanden. Vervolgens zijn de Moeders eveneens in cassatie gegaan. De eerste rechtszitting - de mondelinge behandeling van beide cassatieberoepen – bij de Hoge Raad staat nu gepland op vrijdag 28 september om half elf 's ochtends.

De beslissing van de Staat om in cassatieprocedure bij de Hoge Raad te gaan is bij ons in het verkeerde keelgat geschoten, gezien de feiten betreffende het onrechtmatige handelen van het Dutchbat Commando. Het is van het grootste belang dat Nederland verantwoordelijkheid neemt voor de dood van alle mannen die na de val van de enclave zijn vermoord door Bosnische Serviërs en Serviërs uit Servië. Zonder Servië alleen hadden zij deze misdaad niet kunnen plegen.

De overlevenden van Srebrenica zijn opgelucht dat het Joegoslavië -Tribunaal eindelijk Radovan Karadžić schuldig heeft bevonden in 2016 en Ratko Mladić in 2017. Niettemin zijn zij (en wij) diep teleurgesteld over de vonnissen zelf: zij (en wij) hadden een écht levenslange gevangenisstraf voor beide oorlogsmisdadigers verwacht. Ook hadden ze voor oorlogsmisdaden en genocide in andere plaatsen in Bosnië veroordeeld moeten worden. In Bosnië-Herzegovina en in Srebrenica blijft de terugkeer van de vluchtelingen moeizaam verlopen. Nederland, de Europese Unie en de Verenigde Naties moeten het maximale doen om de terugkeer van de ontheemden te bevorderen en te bespoedigen. Immers, belangrijke afspraken van de Dayton-vredesakkoorden worden niet nageleefd. In de Bosnisch-Servische entiteit worden teruggekeerde overlevenden van Srebrenica nog steeds bedreigd, opgepakt, verhoord, opgesloten en gestraft, zonder reden en niet op wettelijke grondslag. Ook bedreigt de Servische Republiek de soevereiniteit en territoriale integriteit van Bosnië-Herzegovina, door aan te sturen op afscheiding – op een destructieve manier ondersteund door Servië onder het mom van de Dayton-akkoordverplichtingen.

Hoe kan Servië een betrouwbaar EU-lid worden als zulke toestanden daar blijven voortbestaan? De Raad van Europa heeft in mei 2017 dan ook niet voor niets Servië opgeroepen de genocide in Srebrenica eindelijk te erkennen.

Wij roepen Nederland op om de eenheid van Bosnië-Herzegovina te waarborgen en de toetreding tot de Europese Unie uit alle macht te helpen bespoedigen, en om samen met ons en alle Bosniërs zich in te zetten voor democratisering, welzijn en welvaart in hun land. Eenzelfde respect en steun verdienen de oorlogsslachtoffers; wij moeten hen in staat stellen om hun levens weer zoveel mogelijk op te bouwen.

Na de Tweede Wereldoorlog en Holocaust werd gezegd “Nooit meer” of “Never again”, maar drieëntwintig jaar geleden vond de genocide van Srebrenica in het hart van Europa plaats. Nog steeds worden burgers in Syrië en andere landen in de wereld slachtoffer van intimidatie, etnische zuiveringen en brute moordpartijen. Waarom leren wij de lessen van Srebrenica niet?

Het verdriet en de pijn van de nabestaanden van alle slachtoffers van de genocide in Srebrenica zal nooit verdwijnen. De roep om waarheid en gerechtigheid verergeren deze pijn alleen maar. De veroordelingen van de verantwoordelijke oorlogsmisdadigers voldoen niet aan de verwachtingen van de slachtoffers en de nabestaanden van deze misdaad. Dit geldt met name voor de veroordelingen van Ratko Mladić en Radovan Karadžić. Ongeacht de duur of de zwaarte van de uitgesproken straffen, onze dierbaren krijgen wij er niet mee terug. Tot op de dag van vandaag zijn veel moeders en gezinnen nog steeds op zoek naar rust. Ze wachten op de identificatie van hun zonen, echtgenoten en broers. Maar er is geen rust, er ontstaan alleen maar meer trauma's die niet te genezen zijn en blijvende zorgen. Velen leven nog steeds tussen hoop en vrees, wetend dat ze misschien nooit in staat zullen zijn om de lichamen van hun dierbaren te begraven. Ze leven in angst, vanwege het feit dat ze waarschijnlijk zelf zullen sterven van verdriet omdat ze nooit, al zijn het maar een paar resten, van hun dierbaren zullen kunnen begraven. Ze zullen nooit waardig afscheid kunnen nemen van hun geliefden.

Nederland kan en zal Srebrenica nooit vergeten. De volle waarheid moet en zal aan het licht komen. Waarheid is een absolute voorwaarde voor het voorkomen van een genocide zoals die in Srebrenica werd gepleegd. Het recht moet en zal zegevieren. Opdat deze tragedie en de vele tragedies die zich nu in de wereld voltrekken, nooit tot een vergeten verleden zullen behoren.

Wij zullen Srebrenica in ieder geval nooit vergeten. Daarom staan wij vandaag stil bij de mensen die 23 jaar geleden werden vermoord, in het bijzonder bij de 35 mensen die vandaag bij het herdenkingscentrum in Potočari worden begraven. Vandaag klinken hun namen in eerbied. Laten wij hen gezamenlijk waardig herdenken.

PRINCIPIJELNA IZJAVA POVODOM NACIONALNOG SJEĆANJA NA GENOCID U SREBRENICI.2018

Zahtijevamo konačano istinu i pravdu!

Danas, 23 godine nakon pada Srebrenice, ovdje smo zajedno, ljudi iz Bosne i Hercegovine, Bosanci i Holandjani, i ostali da se sjetimo Genocida u Srebrenici. Danas je održan i šesti "Mars mira" za Srebrenicu. Kao i prethodnih godina marševska ruta išla je od Wasenara na Het Plein u Den Hagu, jedna simbolična ruta od 11 kilometara. Želimo dobrodošlicu učesnicima marša ovdje na trgu Het Plein.

Ovdje smo 23. put zajedno da se sjetimo da je Srebrenica 11. jula 1995. godine pod posebnim okolnostima pala u ruke Bosanskih Srba i srbijanskih trupa. Oni su potom u Srebrenici i okolini izvršili genocid, prvo i jedino masovno ubistvo jednog naroda u Evropi nakon Drugog svjetskog rata. Holandski UN-bataljon, Dutchbat, nije izvršio zadatak zaštite ljudi.

Više od osam hiljada ljudi je ubijeno. 8372 imena su izgravirana na spomen pločama u Potočarima. 8372 imena ljudi koji su na stravičan način pobijeni. Mnogi od nas su izgubili očeve, braću, sestre, sinove, djecu, djedove, amidže, dajđe, rođake i prijatelje.

Danas će se u Potočarima pokopati i naći smiraj 35 identificirane žrtve. Do sada je sahranjeno 6575 žrtava u Potočarima. Nažalost, još skoro 1200 osoba nije nađeno ili identifikovano. Za njihove najbliže rat još nije okončan. To vrijedi za mnoge porodice od 30.000 osoba koje se smatraju nestalim u ratu u BiH, prema podacima Međunarodne komisije za nestale osobe. Sudbina oko deset hiljada osoba u BiH je još uvijek nepoznata.

To izaziva bol u našoj duši i srcima. Ovu žalost dijelimo zajedno. Osjećamo se povezani sa komemoracijom u Potočarima koja se tamo u ovom momentu obavlja, upravo kao i svakog 11. jula proteklih godina.

Holandska vlada i pojedini njeni predstavnici su u različitim prilikama formalno priznali masovno ubistvo u Srebrenici kao genocid, na margini izjava o Srebrenici ili sličnim temama – kao što je izjava premijera Wim Koka prilikom njegovog podnošenja ostavke u aprili 2002. zbog suodgovornosti Holandije zajedno sa UN za pad Srebrenice. Nedavno je Kabinet u pismu Parlamentu od 22. decembra 2017. izvjestio da termin '**genocid**' također **vrijedi i za Srebrenicu, kao i za Holokaust i Ruandu.**

Kabinet nije mogao drukčije reagovati imajući u vidu odluke Međunarodnog suda pravde, najvišeg pravnog tijela UN, i Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, koji su prije više godine utvrdili da su zločini počinjeni u Srebrenici bili zločin ubistva naroda, dakle genocid.

Međutim, preživjeli i porodice žrtava osjećaju nedostatak jednog zvaničnog priznanja Vlade Holandije i Parlamenta (Tweede Kamer), izgovrenog snažno, jasno i glasno.

Holandija očigledno ima poteškoće da na nacionalnom nivou zvanično prizna Rezoluciju Evropskog parlamenta o Danu sjećanja na Genocid Srebrenice. Mi se ponovo pitamo zašto? Holandija je također članica Evropske Unije i kao takva ima specifične obaveze, a također i obaveze po vlastitom ustavu gdje je duboko utemeljen ideal unapređenja međunarodnog pravnog poretka i ljudskih prava.

Kako god bilo, Holandija odbija još uvijek da preuzme punu odgovornost za svoju ulogu u

spriječavanju pada Srebrenice i genocida koji je iz toga proistekao. Holandija također odbija da prizna punu istinu šta se tada događalo. Pitanje je također zašto su Holandska vlada i Parlament do sada odbijali da pošalju jednu zvaničnu delegaciju na godišnju Komemoraciju 11. jula na trgu Het Plein. Danas je spuštена Holandska zastava na pola koplja na Ministarstvu odbrane. Cijenimo obećanje dato prije nekoliko godina da prilikom svake Komemoracije Srebrenice 11. jula zastava bude spuštена na pola koplja. Mi također želimo da zastava na Ministarstvu bude spuštена na pola koplja cijeli dan svake godine 11. jula, a ne samo sat i po.

Apelacioni sud u Den Hagu je 27. juna 2017. donio presudu po tužbi Majki Srebrenice protiv Holandske države. Mi smo zadovoljni da je Sud potvrdio prethodnu prvostepenu presudu Suda u Hagu koji je utvrdio odgovornost države Holandije za smrt oko 350 ljudi koje je 13. jula 1995. Dutchbat iz baze deportovao. Po prvi put je jedan holandski sud, na bazi činjenica, izrekao da je Dutchbat morao zaustaviti saradnju na ovoj deportaciji, kada je postalo jasno da su svi muškarci i dječaci u i oko baze 'bili izloženi realnom riziku neljudskih postupaka i egzekucija'.

Nakon presude od 27. juna prošle godine država je uložila kasacionu žalbu Vrhovnom sudu Holandije. Majke Srebrenice su isto tako podnijele kasaciju. Prvo suđenje - usmeno saslušanje stranaka na Vrhovnom sudu zakazano je za petak, 28. septembra o.g. u 10:30 ujutru.

Odluku države da ide na Vrhovni sud u kasacionu proceduru nismo očekivali, imajući u vidu činjenice o nepravilnom postupku Komande Duchbata. Od velikog je značaja da Holandija preuzme odgovornost za smrt za sve ljude koji su nakon pada enklave pobijeni od strane Bosanskih Srba i Srba i Srbije, bez Srbije sami Bosanski Srbi nebi mogli izvršiti ovoliki zločin.

Preživjeli Srebrenice su sa olakšanjem dočekali presudu Tribunala za bivšu Jugoslaviju po kojoj je konačno Radovan Karadžić okrivljen 2016. i Ratko Mladić 2017. Ipak, postoji njihovo i naše razočarenje o presudama: oni (i mi) smo očekivali doživotnu kaznu zatvora za obojicu ratnih zločinaca. Također su obojica morali biti osuđeni za ratne zločine i genocid i u drugim dijelovima Bosne i Hercegovine.

Povratak izbjeglica u BiH - Srebrenicu je i dalje otežan. Holandija, EU i UN trebaju učiniti maksimum da se povratak raseljenih osoba i izbjeglica, koji žele nazad u bivša prebivališta, unaprijedi i ubrza. Uostalom, važne odredbe Dejtonskom mirovnog sporazuma nisu sprovedene. Povratnici koji se vraćaju u Srebrenicu u Bosanskom srpskom entitetu još uvijek su suočeni sa prijetnjama, saslušanjima, zatvaranjima i kažnjavanjima bez razloga i zakonskog osnova. Takođe "Srpska" ugrožava suverenitet i teritorijalni integritet BiH, prijeteci otcjepljenjem, uz neprekidnu destruktivnu podršku iz Srbije koja to čini pod maskom specijalnih veza na osnovu Dejtonskog sporazuma.

Kako može Srbija postati pouzdana članica EU ako se i dalje ponaša na ovaj način? Savjet Evrope nije bez razloga u maju 2017. pozvao Srbiju da konačno prizna genocid u Srebrenici.

Pozivamo Holandiju da garantuje jedinstvo Bosne i Hercegovine i da svom snagom pomogne i ubrza njeno članstvo u EU te da zajedno sa nama i svim građanima BiH koji se zalažu za demokratizaciju, dobrobit i napredak njihove zemlje, podrži u tim nastojanjima. Istovjetno poštovanje i podršku zaslužuju i ratne žrtve kojima moramo omogućiti da ponovo izgrade svoj život koliko god je to moguće.

Nakon Drugog svjetskog rata i Holokausta rečeno je "Nikad više", ali prije 23 godine dogodio se Genocid u Srebrenici u srcu Evrope. Još uvijek su građani Sirije i drugih zemalja u svijetu žrtva

zatrašivanja, etničkog proganjanja i brutalnih ubistava. Zašto ne naučimo lekcije iz Srebrenice?

Tuga i bol rodbine svih žrtava počinjenog genocida u Srebrenici neće nikad nestati. Neprekidno traganje za pravdom i istinom jos više povećava ovu bol. Već izrečene presude odgovornim ratnim zločincima Radovanu Karadžiću i Ratku Mladiću ne ispunjavaju očekivanja žrtava i preživjelih ovog zločina. Bez obzira na trajanje ili težinu izrečenih kazni nećemo vratiti naše voljene. Do danas mnoge majke i porodice traže svoj neki mir. Oni i dalje čekaju na pronalaženje i identifikaciju njihovih sinova, supruga i braće. Mira nema, postoje samo velike traume i duboke brige koje se više ne mogu izliječiti. Veoma je teško pronaći prave riječi koje mogu opisati ova nepodnošljiva emocionalna stanja. Mnoge od njih žive između nade i straha, misleći da neće nikad biti u stanju da sahrane svoje najbliže. Žive u strahu zbog mogućnosti da će prije umrijeti od žalosti nego što će stići da bar par kostiju svojih voljenih pokopaju. Strahuju da neće nikad moći da se dostojno oprostite sa svojim najmilijim.

Holandija ne može i neće Srebrenicu nikad zaboraviti. Puna istina mora i izaći će na vidjelo. Istina je apsolutni preduslov spriječavanja i suprotstavljanja jednom genocidu kakav je izvršen u Srebrenici. Pravda mora prevladati. Tako da ova tragedija i druge teške tragedije koje se u svijetu sada događaju nikada ne postanu zaboravljena prošlost.

Mi u svakom slučaju nećemo Srebrenicu nikada zaboraviti. Zato danas stojimo svečano povodom smrti ljudi koji su prije 23. godine pobijeni, stojimo povodom sahrane 35 lica koja će danas u Spomen centru u Potačarima biti ukopani. Sada im izgovaramo imena u njihovu počast. Sjetimo ih se zajedno na dostojanstven način.

“Jedna si jedina”

*Zemljo tisuć ljetna, na vjernost ti se kunem.
Od mora do Save od Drine do Une.*

**Jedna si, jedina, moja domovina.
Jedna si jedina Bosna i Hercegovina.**

*Bog nek' te sačuva za pokoljenja nova.
Zemljo mojih snova, mojih pradjedova.*

**Jedna si, jedina, moja domovina.
Jedna si jedina Bosna i Hercegovina.**

Tekst: E. Dervišhalidović // Obrada: Sead Siočić

“Jij bent de enige”

*O, duizendjarig land, dat zich uitstrekt van de zee
tot aan de Sava, dat zich uitstrekt van de Drina tot
aan de Una, aan jou behoort mijn hart.*

**Jij bent de enige, mijn vaderland.
Jij bent de enige, mijn Bosnië en Herzegovina.**

*Moge God je behoeden. Gedurende de generaties
die nog komen.
Het land van mijn dromen, het land van mijn
vaderen.*

**Jij bent de enige, mijn vaderland.
Jij bent de enige, mijn Bosnië en Herzegovina.**

De tekst: E. Dervišhalidović // Bewerkt door: Sead Siočić

Toespraak: Senade Klempić, dochter van overlevende van de Srebrenica-genocide

Beste vrienden, dames en heren, beste Nederlanders, mijn lieve Bosnische en Herzegovische mensen,

Wij zijn vandaag bijeengekomen op deze plek om onszelf, het Nederlandse publiek en de rest van de wereld, te herinneren aan de verschrikkelijke gebeurtenissen die vandaag, precies 23 jaar geleden plaatsvonden.

Ten tijde van deze oorlogsgebeurtenissen was ik nog niet eens geboren, daarom zal ik het niet over deze periode hebben. Ik ben 3 jaar na het drama in Srebrenica en het einde van de oorlog in Bosnië en Herzegovina geboren. Om deze reden zal ik vandaag iets vertellen over mijn kennis van en ervaringen met de genocide in Srebrenica en de verschrikkelijke gebeurtenissen van voor, tijdens en na de val van Srebrenica, die mijn familie, vrienden en kennissen hebben overleefd en waarmee ik ben opgegroeid.

Zoals ik al zei: ik ben geboren in Nederland, maar wanneer ze mij vragen: "Waar kom je vandaan?", antwoord ik ongetwijfeld: "Ik kom uit Srebrenica!".

Luisterend naar de verhalen van mijn ouders over het leven vóór de oorlog, ervaar ik nostalgie en pijn om een tijd voordat ik geboren werd. Ik voel verdriet om een kleine plaats waar ik nooit gewoond heb. Ik wil families, burens en andere mensen die ik nog nooit ontmoet heb, ontmoeten: zij die in Srebrenica zijn gestorven of op de meest brute manier zijn gedood op weg naar de vrijheid, de vrijheid die ze nooit hebben bereikt.

Hoewel ik ze niet kende, ontmoette ik ze allemaal dankzij de vele verhalen van mijn ouders en hun vrienden, aangezien Srebrenica tijdens hun ontmoetingen een onvermijdelijk gespreksonderwerp is. Mijn ooms, die gestorven zijn tijdens de val van Srebrenica, ken ik zo goed... Papa noemt ze vaak en vertelt over hen. Op deze manier ken ik hun aard tot in het kleinste detail.

Bij elke herinnering aan je dierbaren, aan degenen die niet meer bij ons zijn, voelen we even wat opluchting en lichtheid, maar daarna volgt weer langdurige pijn en verdriet.

Zelfs als meisje merkte ik dat mijn ouders, vooral mijn vader, niet gelukkig en tevreden zijn. Papa huilt vaak en is depressief. Je bespeurt zijn lusteloosheid en wanhoop bij bijna elke stap. Simpel gezegd, hij is emotioneel geruïneerd. In tegenstelling tot mijn vader, is mijn moeder iets vrolijker en aangenamer om mee te praten, hoewel zij haar broer en vele andere familieleden, vrienden en burens is verloren.

"Wat is er met papa aan de hand?" vroeg ik vele malen aan mijn moeder.

"Je bent nog jong en het is beter om daar niet met je over te praten", antwoordde moeder op mijn nieuwsgierige vragen.

Hoe ouder ik word, hoe meer ik de wereld om me heen beter begin te begrijpen en het belangrijkste is: ik begrijp mijn ouders nu. Ik begrijp de ogen zonder gloed, zelfs wanneer ze stralen door hun glimlach. Hij is er niet, hij is verdwenen. Ik begrijp die betraande ogen wanneer de gevallen genoemd worden. Hoe is het leven, wanneer het enige wat je hebt, het enige wat is overgebleven

een herinnering aan je liefsten is. Dit is, en dat geldt helaas voor te veel mensen, het enige wat ze nog hebben, wat ze in juli hebben meegebracht. Herinneringen... geen geur die ze willen voelen, geen stem die ze willen horen. Alleen maar stilte en herinneringen... lege herinneringen...

Ik merk dat ik mezelf vaak die situatie inbeeld, ik vraag me dan af hoe ze de kracht hebben kunnen opbrengen om verder te leven zonder hun kinderen, echtgenoten, zonder je familie en met de gruwelijke en enge beelden, die de monsters met bebloede handen in je hoofd hebben geprent. Die kracht zou ik, denk ik, niet hebben. De last is zwaar, zelfs voor de sterksten en de dappersten. Ik denk dat het hart krachtiger is dan steen, de ziel is verscheurd en de rede verloren gegaan, maar het hart blijft kloppen en houdt je in leven.

Vandaag kan ik als volwassene en relatief goed opgeleide meid zeggen dat de psychologische omstandigheden en oorlogstrauma's van ouders vaak doorgegeven worden aan het hele gezin. De balans tussen gezinsorde en organisatie is sterk verstoord. Er wordt niet zonder reden gezegd dat kinderen van hun ouders leren. In een poging om hun eigen schaamte te verbergen kunnen ouders ook negatieve emoties op hun kinderen overdragen. Kinderen beginnen dan de emoties en ervaringen van hun vader als hun eigen emoties te ervaren. Deze onbewuste processen kunnen het vormen van de persoonlijkheid van het kind bemoeilijken en leiden tot dezelfde klachten die de vader ervaart.

Laten we ons daarom afvragen hoeveel schade ons is berokkend door een genocide die voorkomen had kunnen worden?! Bovenop de duizenden mannen en jongens, die op de meest ondenkbare manieren zijn doodgeschoten: Hoeveel verwoeste en getraumatiseerde families zijn achtergebleven, die door de genocide getekend zijn en waarvan de gevolgen voelbaar zullen zijn voor de komende generaties?

Uiteindelijk valt er niets anders te zeggen dan:

Genadige God, Jij die de machtigste bent,
de internationale gemeenschap,
Wereldmachten – leiders van 's werelds grootste mogendheden,
de Europese Gemeenschap,
Leiders van Bosnië-Herzegovina en de regio,
Iedereen,

Laten we wijs zijn. In plaats van het voeren van oorlog, zorg ervoor dat vrede en welvaart de overhand hebben in de wereld, dat de jongere generaties kunnen opgroeien in vrede en welvaart, waar we als normale menselijke wezens naar streven. Laten we niet toestaan dat Srebrenica en de genocide waar dan ook of op wie dan ook wordt herhaald.

Bedankt voor jullie aandacht.

Govor: Senade Klempić kćerka preživjelih srebreničkog genocida

Poštovani prijatelji, dame i gospodo, dragi Holanđani, dragi moji Bosanci i Hercegovci,

Okupismo se danas na ovom mjestu da podsjetimo sami sebe, holandsku i širu svjetsku javnost na stravične događaje koji se dogodilo na današnji dan, prije 23 godine.

U vrijeme tih ratnih dešavanja ja nisam bila ni rođena, zbog toga neću vam ni govoriti o događajima iz tog perioda. Rođena sam nepune tri godine poslije Srebreničke drame i završetka rata u Bosni i Hercegovini. Radi toga ću danas nešto reći o mojim saznanjima i doživljajima Srebreničkog Genocida odrastajući uz roditelje, familiju i ostale prijatelje koji su preživjeli teške i stravične događaje prije, za vrijeme i nakon pada Srebrenice.

Kao što rekoh: rođena sam u Holandiji, a kad me pitaju "Odakle si?", ja zdušno i nedvojbeno odgovorim: "Iz Srebrenice sam!"

Slušajući priče mojih roditelja o životu prije rata, osjećam nostalgiju i bol za vremenom u kojem nisam bila ni rođena. Osjećam žal i tugu prema jednom malom mjestu u kojem nikada nisam ni živjela. Željna sam familije, komšija i ostalog naroda kojeg nikada nisam upoznala: onih koji su poginuli u Srebrenici ili su na najsvirepiji način ubijeni na putu prema slobodi, slobodi koju nikada nisu dočekali.

Iako ih nisam poznavala, sve sam ih jako dobro upoznala kroz mnogobrojne priče mojih roditelja i njihovih prijatelja kojima je Srebrenica nezaobilazna tema kada god bi se sastali. Tako sam dobro upoznala i svoju dvojicu amidža koji su poginuli u Srebrenici tokom ratnih zbivanja. Toliko često ih babo pominje i priča o njima da sam upoznala njihovu narav do najsitnijih detalja.

Svako prisjećanje na svoje najmilije, one koji više nisu među nama, na trenutak osjetimo neko olakšanje i lahkoću, a zatim ponovo se javlja dugotrajna bol i tuga.

Još kao djevojčica primjećujem da moji roditelji, posebno babo, nisu sretni i zadovoljni. Babo je često uplakan i potišten. Osjeća se njegova nezainteresovanost i bezvoljnost skoro na svakom koraku. Prosto rečeno, emotivno je razoren. Za razliku od oca, majka je nešto veselija i prijatnija za razgovor iako je i ona izgubila brata i još mnogobrojnu rodbinu, prijatelje i komšije.

Šta se dešava sa babom? - često bih upitala majku.

Još uvijek si mala i bolje je da ti ne pričam o tome - odgovarala bi majka na moja znatiželjna dječija pitanja.

Sa mojim odrastanjem počinjem bolje razumijevati svijet oko sebe i što je najbitnije, sada razumijem svoje roditelje. Jasne su mi oči bez sjaja i onda kada su lica ozarena osmijehom. Nema ga, nestao je. Jasne su mi te oči pune suza na pomen izgubljenih. Kakav li je život kada jedino što imaš i što je ostalo je uspomena na svoje najdraže? Na žalost previše je ljudi kojima je to sve što je ostalo, sve što su ponijeli sa sobom tog jula. Uspomene... nema mirisa koji žele osjetiti, nema glasa koji žele čuti. Samo muk... tišina... i uspomene.... puste li su te uspomene.... nekada se zateknem da sebe zamišljam u toj situaciji, pitam se tako odakle su crpili snagu da žive dalje bez svoje djece, očeva i muževa, bez svoje familije, sa najstrašnijim slikama u glavi koje monstrumi krvavim rukama naslikaju. Ja tu snagu, čini mi se, ne bih imala. Teško je to breme i za najjače i za najhrabrije. Čini mi se da je srce i od kamena jače, duša se kida, razum se gubi, a ono kuca i život drži....

Danas, kao odrasla i relativno dobro obrazovana djevojka mogu reći da psihička stanja i ratne traume roditelja često se prenose na cijelu porodicu. Ravnoteža porodičnog reda i organizacija znatno se poremeti. Ne kaže se bez razloga da djeca uče od roditelja. U nastojanju smanjivanja vlastitog sresa roditelji mogu negativne emocije prenositi i na svoju djecu. Djeca često počinju doživljavati očeve

emocije i iskustva kao vlastite. Ovi nesvjesni procesi mogu otežavati formiranje vlastite ličnosti djeteta i dovesti do nastanka simptoma istovjetnih očevim.

Zbog toga, zapitajmo se svi koliko nam je štete i zla nanio jedan genocid koji je mogao biti spriječen. Pored više hiljada strijeljanih muškaraca i dječaka na najgori mogući način: koliko je iza njih ostalo razorenih i traumatiziranih porodica koje će posljedice genocida pamtiti i osjećati narednih nekoliko generacija?

Na kraju šta drugo reći do:

Milostivi Bože, ti koji si najmoćniji,

Međunarodna zajednico,

Svjetski moćnici - lideri najvećih svjetskih sila i Evropske zajednice,

Lideri Bosne i Hercegovine i regiona,

Obični narode ,

Dozovimo se više pameti. Umjesto da ratujemo, razaramo i ginemo, pobrinite se da u Bosni i u svijetu vlada mir i prosperitet, da mlađi naraštaji odrastaju u miru i blagostanju čemu težimo kao normalna ljudska bića.

Ne dozvolimo da se bilo gdje i bilo kome ponovi Srebrenica i genocid.

Hvala Vam na pažnji!

“Arabeske – Pjesma o Bosni”

*Tamo je nebo plavetno,
sjajem se prelijeva behar
i cvijeće proljetno,
zlatom se zalijeva
trava je mehka, mirisna,
bistri su izvori
tamo je zemlja iz mog sna,
srce mi govori*

*hej ljubav žari se, u oku mom
što više stari se,
više sam sa njom
hej ljubav žari se
gori kao plam
u mom srcu kad o njoj
pjesmu zapjevam
pjesmu zapjevam*

*do nje bi s vjetrom letjela
samo da umijem
i sabah zorom budila
da srce ugrijem
noću od čeznje goleme
pjesmu joj zapjevam
ove daljine bole me
srcem je dozivam*

*hej ljubav žari se, u oku mom
što više stari se,
više sam sa njom
hej ljubav žari se
gori kao plam
u mom srcu kad o njoj
pjesmu zapjevam
pjesmu zapjevam*

“Arabeske – lied over Bosnië”

*Daar is de lucht blauw
het bloesem van de bloemen glimt
en van de lentebloemen
met goud bedekt
het gras is zacht en geurig
het water in de beekjes is helder
daar is het land van mijn dromen
laat mijn hart me weten*

*mijn ogen vlammen van liefde
hoe ouder ik word
hoe meer ik bij haar ben
vlammen van liefde
als een vuur
in mijn hart als ik over haar
het lied zing
het lied zing*

*naar haar zou ik met de wind mee vliegen
als ik dat kon
en de dageraad zag
om mijn hart te verwarmen
in nachten vol verlangen
zing ik haar het lied
de afstand doet pijn
vanuit mijn hart roep ik om haar*

*mijn ogen vlammen van liefde
hoe ouder ik word
hoe meer ik met haar ben
vlammen van liefde
als een vuur
in mijn hart als ik over haar
het lied zing
het lied zing*

Toespraak: Jehanne van Woerkom van organisatie Stari Most

Op verzoek van de voorbereidingscommissie Nationale Srebrenica-Herdenking in Den Haag heb ik de eer als lid van het voormalige Politiek Comité Stari Most u in vogelvlucht het verhaal te vertellen over het ontstaan van dit spraakmakende groepje en hoe het verder met ons ging...

1992: oorlog in voormalig Joegoslavië. Wáárom in Godsnaam? Niemand begreep er iets van. Voormalige bureaus stonden elkaar naar het leven, etnische zuiveringen, brandende dorpen en steden, massamoorden, de wreedheden waren grenzeloos.

Vanuit Nederland bekeken wij de gebeurtenissen met afgrijzen. *“Wáárom grijpt niemand in? Dit mocht Europa toch niet toestaan?”*

Als reactie op het alleen-maar-toekijken-hoe-het-misgaat ontstond in 1992 het “Comité voor Krachtig Militair Ingrijpen in Voormalig Joegoslavië”, gevormd door een groepje Nederlandse burgers. Klein in getal, maar tot grote actiebereidheid in staat! Wakes bij de Tweede Kamer, tijdens de kerstdagen, bij het Haagse Centraal Station. Er werden manifestaties georganiseerd, steeds opnieuw werden petitieën aangeboden aan de leden van het Nederlandse- en het Europees Parlement, aan het Joegoslavië-Tribunaal. Alles om deze schande op de Balkan te stoppen! Maar de oorlogselende ging door, met als verschrikkelijk dieptepunt de val op 11 juli 1995 van de door de Verenigde Naties tot veilig gebied verklaarde enclave Srebrenica. Het gebeurde onder de ogen van het Nederlandse contingent Dutchbat dat de taak had om de bevolking te beschermen. Op 11 juli 1995 werden de duizenden die in Srebrenica hun toevlucht hadden gezocht, zonder slag of stoot overgeleverd aan de slager van de Balkan, generaal Mladic en zijn mannen. Toen Mladic de enclave had ingenomen verklaarde hij: *“Ik geef Srebrenica als geschenk aan het Servische volk!”* Een schok ging door de wereld, door Nederland. Is dit het resultaat van onze vredesmissie? 8.500 doden? *“Het zijn er 10.000”,* zeggen de moeders.

Het Politiek Comité Stari Most, dat inmiddels het Comité Voormalig Joegoslavië had vervangen, organiseerde op 11 juli 1996 de eerste Srebrenica-herdenking in Den Haag, die zou uitmonden in een indrukwekkende traditie...De duizenden doden overal in Bosnië met als symbool Srebrenica, mochten nooit vergeten worden. *“Onze geliefden zijn pas echt dood als wij hen niet meer gedenken. De misdadigers moeten berecht en bestraft worden.”* Inmiddels hadden ook andere betrokken organisaties zich bij de herdenkings-organisatie aangesloten. Voortaan werd Het Plein in Den Haag op 11 juli een plaats van rouw, verdriet, tranen en woede over hoe dit kon gebeuren...

Maar het werd ook een plaats van verzet en verbondenheid. Rouw, verdriet en tranen worden gedeeld, door ons allemaal samen. Iemand zei: *“Laten we ons verdriet omvormen tot kracht om te vechten tegen het vertrappen van de menselijke waardigheid!”*

In 1999 gaf Stari Most de opdracht tot het vervaardigen van een mobiel monument. De beelden van de doorstane verschrikkingen vormen sindsdien het hart van de herdenking.

Het drama op de begraafplaats Potocari bij Srebrenica, vindt op elke 11 juli zijn weerklink in Den Haag en op vele andere plaatsen in de wereld...de missie van Stari Most, is de missie van velen: wij accepteren deze genocide niet, deze schande van Europa. Wij klagen aan! De waarheid moet aan het licht komen! Wat mogen de nabestaanden, wat mogen wij, Nederlanders, wat mag de wereld niet weten? Bijvoorbeeld: Waarom werden de bewijzen van deze genocide, meegebracht als fotorolletjes die een dappere Dutchbatter volschoot, op beschamende wijze verduisterd door het Ministerie van Defensie? Voor de dag ermee! Nu blijkt dat er nóg meer fotomateriaal op de plank

ligt.

Stari Most protesteerde in 2006 op Het Plein in Den Haag toen het Ministerie van Defensie eretekens uitdeelde aan Dutchbat, dat Srebrenica in de steek had gelaten. We bezochten de Servische ambassadeur en posteerden ons aansluitend voor het Joegoslavië-Tribunaal met de vraag wáárom de grote boeven van de oorlog nog steeds niet waren opgepakt.

Inmiddels bereikte ons, Stari Most, het bericht dat Srebrenica-vluchtelingen die in Nederland veiligheid zochten, het gevaar liepen teruggestuurd te worden naar de plaats van het onheil. Néé! Hoe durven ze! Niet wéér een deportatie! Zoals dat eerder gebeurde uit Potocari met Dutchbat als getuige. *“Jullie kunnen terug naar jullie huizen, er is nu vrede,”* verklaarden de opeenvolgende ministers van Justitie. De vrede op papier.

“Onze huizen bestaan niet meer,” was het wanhopige antwoord. *“Of er wonen Serviers in die ons met stenen bekogelen. Het is niet veilig!”* Stari Most kwam in actie. En hoe! Wij publiceerden hun getuigenissen in het Roodboek. Het werd een indrukwekkend, schrijnend, maar prachtig document. Verplichte lectuur voor eenieder die beslissingsbevoegdheid had. Parlementair Den Haag werd bewerkt. Ze werden daar gék van ons *“Daar héb je ze weer!”* Fractiekamers in-en uit, op de stoel bij de ministers, we waren aanwezig op de publieke tribune en in vergaderzalen. De pers werd gemobiliseerd, advocaten bezocht, zelfs onze Majesteit koningin Beatrix werd niet gespaard. Onder escorte van de politie stonden wij in 2004 voor haar paleis samen met een grote groep vluchtelingen, die de panelen van het monument droegen met daarop de beelden van het Srebrenica-drama.

En...het is gelukt!! De Srebreniciani, op zoek naar veiligheid voor hun kinderen, mochten blijven! De strijd was hard, uitputtend en vooral emotioneel, en heeft veel geëist van ons kleine clubje Stari Mosters. Bovendien ontstonden binnen de groeperingen, die zich hadden aangesloten bij de herdenkingsvoorbereiding, verschillen van inzicht, die vooral voortkwamen uit de controverse rond het Srebrenica-museum dat in Potocari met financiële steun van de ministeries van Defensie en Buitenlandse Zaken werd gerealiseerd, en dat met grote geheimzinnigheid werd omgeven, waardoor Stari Most, maar vooral de Bosniërs, die toch de eerst-betrokkenen moesten zijn, zich buitengesloten voelden. Wist Nederland het nou weer beter?? In de Bosnische pers werd gesproken over het *“Dutchbat-museum.”* Ten koste van de nabestaanden? De verdeeldheid sloeg ook binnen Stari Most toe. Dit was niet meer werkbaar. Bovendien eisten de uitputtende acties hun tol. Een verdrietige ontwikkeling. Na zoveel jaren het voortouw te hebben genomen, en na hevige, emotioneel geladen discussies viel ons clubje uit elkaar en moesten we de herdenkingsvoorbereidingen overlaten aan anderen, met name de Bosnische organisaties, het Platform Bosnie-Herzegovina en de Vereniging van Overlevenden Srebrenica '95.

Ons bestaan als Stari Most was een turbulente maar prachtige tijd vol kostbare en niet uit te wissen ervaringen. Door onze onderling sterke band is zoveel bereikt. Wat kónden wij veel bereiken met zo weinig mensen!

Er ontstonden innige contacten onderling en met nabestaanden, dierbare vriendschappen die nog altijd bestaan. Een groot goed en reden voor grote dankbaarheid.

Elke Stari Moster gaat nu zijn eigen weg. Maar hoe zouden wij Srebrenica ooit kunnen vergeten? Het drama waarbij Nederland zo beschamend betrokken is heeft zich diep in ons hoofd en in ons hart gegrift. Wij nemen dat mee, voor altijd. Sprekend voor mijzelf: ik blijf bij jullie! In naam van de universele gerechtigheid en vrede.

Jehanne van Woerkom od organizacije Stari Most

Na zahtjev Komisije za pripremu Nacionalnog sjećanja na Srebrenicu u Den Hagu imam čast da kao član bivšeg Političkog komiteta Stari Most ukratko ispričam priču o nastanku ove grupe visokog profila i kako je to sve sa nama funkcionisalo...

1992: Rat u bivšoj Jugoslaviji. Zašto, u ime Božije? Niko to nije shvatao. Bivše komšije su se smrtno sukobile, etnička čišćenja, zapaljena sela i gradovi, masovna ubistva, okrutnosti su bile bezgranične.

Na te događaje iz Holandije smo gledali sa užasom. "Zašto niko ne interveniše? To Evropa ipak ne smije dozvoliti?"

Kao reakcija na stanje samo-posmatrati-kako-to-pogrešno-ide nastao je 1992. "Komitet za snažnu vojnu intervenciju u bivšoj Jugoslaviji", formiran od strane jedne grupe građana Holandije. Mala po broju, ali u stanju pripravnosti za velike akcije! Bdijenja kod Predstavničkog doma (Tweede Kamer), za vrijeme Božića, na Centralnoj haškoj stanici. Organizovane su manifestacije, peticije su iznova slate članovima Holandskog i Evropskog parlamenta, Jugoslovenskom Tribunalu. Sve je rađeno samo da se ta sramota na Balkanu zaustavi! Međutim, ratna patnja je nastavljena, sve do užasnog dna 11. jula 1995. kada je pala enklava Srebrenica, od Ujedinjenih nacija proglašena sigurnosnom zonom. To se dogodilo pod nadzorom Holandskog kontingenta Dutchbat koji je imao zadatak zaštite stanovništva. 11. jula 1995. su hiljade onih koji su svoje utočište tražili u Srebrenici bez borbe isporučene balkanskom kasapinu Mladiću i njegovim ljudima. Kad je Mladić zauzeo enklavu izjavio je: "Predajem Srebrenicu kao poklon srpskom narodu!" Šok je prošao svijetom, Holandijom. Je li to rezultat naše mirovne misije? 8500 mrtvih? "Ima ih 10.000", kažu Majke Srebrenice.

Politički komitet Stari Most, koji je u međuvremenu zamijenio Komitet bivše Jugoslavije, je organizovao 11. jula 1996. prvu manifestaciju Sjećanja na Srebrenicu u Den Hagu, koja je izrasla u jednu impresivnu tradiciju... Hiljade mrtvih svuda po Bosni sa simbolom Srebrenice nikad ne bi smjeli zaboraviti. "Naši najmiliji su tek onda mrtvi ako ih se više ne sjećamo. Zločinci moraju biti osuđeni i kažnjeni."

U međuvremenu su se i druge organizacije uključile u organizaciju Komemoracije. Ubuduće će Het Plein u Den Hagu 11. jula postati mjesto žalosti, tuge, suza i bijesa o tome kako se to moglo dogoditi...Ali, to je takođe postalo mjesto otpora i solidarnosti. Žalost, tugu i suze dijelimo, svi zajedno. Neko je rekao: "Pretvorimo našu tugu u snagu da se borimo protiv ugrožavanja ljudskog dostojanstva!"

Godine 1999. je Stari Most je poručio izradu jednog mobilnog spomenika. Od tada slike užasa čine srce Komemoracije.

Drama na mezarju u Potočarima kod Srebrenice koja se odvija svakog 11. jula odzvanja u Den Hagu i po mnogim mjestima u svijetu... misija Starog Mosta je postala misija mnogih: mi ne prihvatamo ovaj genocid, ovu sramotu Evrope. Mi optužujemo! Istina mora izaći na vidjelo! Šta mogu preživjeli, šta možemo mi, Holandani, šta svijet ne može saznati? Na primjer: Zašto su dokazi genocida doneseni kao fotorolne, koje je jedan hrabri vojnik Dutchbata snimio, na sraman način zamračeni od strane Ministarstva odbrane? Na svjetlo sa istim! Sada se već pokazuje da na policama leži još više fotomaterijala.

Stari Most je protestovao 2006. na Het Pleinu u Den Hagu kada je Ministarstvo odbrane podijelilo priznanja pripadnicima Dutchbata koji je ostavio Srebrenicu na cjedilu. Posjetili smo ambasadora

Srbije, a nakon toga demonstrirali smo ispred Tribunala za bivšu Jugoslaviju sa pitanjem zašto još veliki ratni zločinci nisu uhapšeni.

U međuvremenu dobili smo u Starom Mostu vijest da se izbjeglice iz Srebrenice, koje u Holandiji traže sigurnost, nalaze u opasnosti da budu vraćene u mjesta nesreće. Ne! Kako se usuđuju! Ne opet u deportaciju! Kao što se to ranije dogodilo iz Potočara sa Dutchbatom kao svjedokom. "Vi možete nazad vašim kućama, sada je mir", izjavljivali su uzastopni ministri iz Ministarstva pravde. Mir na papiru.

"Naše kuće više ne postoje", bio je očajan odgovor. "Ili u njima već stanuju Srbi koji nas kamenuju. Tamo nije sigurno!" Stari Most je pokrenuo akciju. Kako! Publikovali smo njihova svjedočenja u Crvenoj knjizi. Tako je nastao jedan impresivan, potresan ali izvanredan dokument. Obavezna lektira za svakog koje imao moć odlučivanja. Parlamentarni Hag je obrađen. Postali su ljudi od nas "Opet oni!" U frakcijske kancelarije i iz njih, na stolicu kod ministara, bili smo prisutni na javnim tribinama i u prostorijama za sastanke. Štampa je mobilizirana, posjećivani advokati, čak i Njeno veličanstvo kraljica Beatrix nije pošteđena. Pod pratnjom policije stajali smo 2004. pred njenom palatom zajedno sa velikom grupom izbjeglica koje su nosile panele spomenika sa slikama Srebreničke drame.

I... uspjelo je!! Srebreničani koji su tražili sigurnost za svoju djecu su mogli ostati! Borba je bila teška, iscrpljujuća i prije svega emocionalna, a tražila je puno od našeg malog kluba Stari Most. Pored toga, nastale su razlike među grupama, koje su se priključile pripremi Komemoracije, u pogledima koje su proisticale iz kontraverzi oko Muzeja Srebrenice u Potočarima koji je realizovan uz finansijsku podršku Ministarstva odbrane i Inostranih poslova, što je bilo okruženo velikom misterijom zbog čega su se Stari Most, a prije svega Bosanci, koji su morali prvi biti uključeni, osjećali isključeni. Da li je Holandija znala bolje?? U bosanskoj štampi se govorilo o "Dutchbat-muzeju". Na račun žrtava? Podjela se takođe dogodila i unutar Starog Mosta. Ovako nije više funkcionisalo. Pored toga su iscrpljujuće akcije imale svoje posljedice. Tužan razvoj. Nakon toliko godina vodstva i teških emocijama ispunjenih rasprava naš klub se raspao, a sve pripreme Komemoracije su prepuštene Bosanskim organizacijama, Het Platform BiH i Udruženju preživjelih Srebrenica'95.

Naše postojanje kao Stari Most bilo je turbulentno, ali prekrasno vrijeme prepuno dragocijenih i neizbrisivih iskustava. Mnogo je postignuto zahvaljujući našoj čvrstoj uzajamnoj vezi. A postigli smo puno s tako malo ljudi! Ostali su srdačni međusobni kontakti i kontakti sa porodicama žrtava, draga prijateljstva koja još uvijek postoje. Jedno veliko djelo i razlog velike zahvalnosti.

Svaki član Starog Mosta ide sada svojim putem. Ali kako bismo mi mogli ikada Srebrenicu zaboraviti? Drama s kojom je Holandija tako sramotno povezana je duboko urezana u naše glave i naša srca. Mi to nosimo sa sobom, zauvijek. Govoreći za sebe: Ostajem sa vama! U ime univerzalne pravde i mira.

“Srebrenica inferno”

Majko, majko, jos te sanjam
Sestro, brate, jos vas sanjam svake noci
Nema vas nema vas nema vas
Trazim vas trazim vas trazim vas
Gdje god krenem vidim vas
Majko, oce, sto vas nema

Bosno moja ti si moja mati
Bosno moja majkom cu te zvati
Bosno majko Srebrenice sestro
Necu biti sam

“Srebrenica inferno”

Moeder, moeder, ik droom nog steeds over jou
Zus, broer, ik droom nog steeds elke nacht over jullie
Jullie zijn er niet, jullie zijn er niet, jullie zijn er niet
Ik zoek jullie, ik zoek jullie, ik zoek jullie
Waar ik ook ga, zie ik jullie,
Moeder, vader, waarom zijn jullie er niet

Mijn Bosnië, jij bent mijn moeder
Mijn Bosnië, ik noem je mijn moeder
Bosnië mijn moeder, Srebrenica zus
Ik zal niet alleen zijn

Toespraak: Aldin ef. Šahbazović (Imam IKC Rotterdam)

In de naam van God

Beste broeders, gewaardeerde zusters, geachte aanwezigen,
Moge vrede, genade en de zegeningen van Allah met u zijn

Terwijl we in rijen (voor het gebed) gaan staan wil ik uit naam van de Islamitische Vereniging Bosnië en in het algemeen de Bosnjakken in Nederland, mijn dankbaarheid uiten tot allen die deze bijeenkomst, die van grote waarde is, hebben geïnitieerd. Het is, met de hulp van Allah, uitgegroeid tot een mooi gebruik en traditie. Moge Allah alle organisatoren belonen en allen die op wat voor manier dan ook hebben bijgedragen. Ook omdat zij helpen om vandaag op deze plek het gebed uit te voeren voor onze overledenen, broeders en zusters, slachtoffers van Genocide in Srebrenica 1995, de ergste oorlogsmisdaad in de geschiedenis van het moderne Europa.

De edele Koran leert ons dat diegene die één onschuldig persoon vermoordt schuldig is aan moord op de hele mensheid. In de maand juli 1995 is in Srebrenica, mijn broeders en zusters, gewaardeerde aanwezigen, de gehele mensheid vermoord, niet één keer, maar 8372 keer. Precies zoveel onschuldige mensen zijn vermoord door toedoen van de Servische agressors en extremisten. Dit onder ogen van de zogenaamd geciviliseerde wereld, die de verantwoordelijkheid had om de bewoners van de Veilige Enclave Srebrenica te beschermen. Daarom is de verantwoordelijkheid van de internationale gemeenschap m.b.t. de Genocide in Srebrenica onbetwist. Wij zijn blij deel uit te maken van een democratische gemeenschap, die er geen probleem mee heeft om deze waarheid te horen, wat de bijeenkomst en de herdenking van vandaag alleen maar bevestigen. Daarom zijn herdenkingen als deze van groot belang, vooral voor onze kinderen en jeugd. Dit is het minste wat wij kunnen doen voor degenen aan wie wij onze levens danken. Zij hebben hun vrijheid gegeven voor onze vrijheid en hun levens voor onze levens. Dit offer van onze overledenen mogen wij nooit vergeten. Onze grootste vijand is de vergetelheid. Wij dragen allemaal onze verantwoordelijkheid, sommigen meer dan anderen, maar het minste wat we kunnen doen is Srebrenica en het Herdenkings Centrum in Potočari steeds weer opnieuw bezoeken. Het meest versteende hart zal verzacht worden en het beeld van de 1000 witte grafstenen is een betere getuige van de waarheid dan welke spreker dan ook achter een microfoon.

Broeders en zusters, laten we in het bijzonder rekening houden met onze kinderen. Laten we voorkomen dat onze kinderen opgroeien zonder dat we hen naar de graven van onze overledenen, vaders, opa's, ooms, onze helden en heldinnen hebben geleid. Laten we hun vertellen waarom onze Bosnische gemeenschap lafhartig is vermoord: omdat ze hun religie en natie niet wilden opgeven. Dat is een boodschap voor iedereen en voor ons in het bijzonder. We moeten vasthouden aan onze mensenrechten, onze religieuze en nationale identiteit. De vijand is alleen maar zo sterk als wij hierin zwak zijn. Dat is ons aller verantwoordelijkheid en onze bijdrage aan de waarheid.

Ik vraag Allah om barmhartig voor onze overledenen te zijn, om de mensen te leiden opdat hetgeen wat zich niet lang geleden in Bosnië heeft afgespeeld in geen enkel ander land meer kan gebeuren. Er bestaat geen betere of mooiere zin voor vrede en recht als deze: **“Doe een ander niet aan wat je jezelf niet aan zou doen.”** Dit heeft onze Profeet Mohammed, moge Gods vrede en zegeningen op hem rusten, ons geleerd, en moge Allah alle mensen helpen bij de uitvoering van dit principe. Amin!

Govor: Aldin ef. Šahbazović (Imam IKC-a Rotterdam)

U ime Allaha Milostivog Samilosnog,

Draga braćo, cijenjene sestre, poštovani prisutni,
Esselamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu,

Na samom početku, dok redamo i ravnamo svoje safove, želim u svoje lično ime i u ime Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, a time i Islamske zajednice Bošnjaka u Nizozemskoj, da iskažem zahvalnost svima onima koji su inicirali ovaj, od izuzetne važnosti, događaj koji je evo, hvala Allahu, prerastao u jedan lijep običaj i tradiciju. Da Allah nagradi sve organizatore i one koji su na bilo koji način pomagali i pomažu da se ovdje danas može, pored svih ostalih, izvršiti jedna velika obaveza, a to je klanjati džezaza namaz našim šehidima, braći i sestrama, žrtvama Genocida u Srebrenici 1995. god, najstrašnijeg ratnog zločina u modernoj historiji Evrope.

Naša Plemenita Knjiga Kur'an nas uči da onaj ko ubije nevina čovjeka kao da je čitav svijet poubijao. U julu mjesecu, 1995. godine, u Srebrenici je, braćo moja i sestre, poštovani prisutni, ubijeno kompletno čovječanstvo, ne jednom već 8372 puta, tačno onoliko puta koliko je ubijeno nedužnih ljudi rukama srpskih zločinaca i ekstremista, na oči takozvanog civiliziranog svijeta, koji je imao obavezu zaštite stanovništva Zaštićene zone Srebrenica. Zato je odgovornost Međunarodne zajednice po pitanju Genocida u Srebrenici neupitna i drago nam je što živimo u demokratskom društvu koje nema problem da još jednom čuje tu veliku istinu, što pokazuje i ovo današnje okupljanje. Zbog toga su nam ovakvi skupovi izuzetno važni, važni su za našu djecu i našu omladinu posebno, i ovo je minimum koji možemo uraditi za one zbog kojih mi danas živimo. Oni su svoju slobodu dali za našu slobodu i svoje živote za naše živote, i tu zaslugu naših šehida ne smijemo nikad zaboraviti, jer zaborav je, braćo i sestre, naš najveći neprijatelj. Svi mi imamo svoj nivo odgovornosti, neko manje neko više, ali ono što sigurno svi možemo jeste posjetiti i uvijek i iznova posjećivati Srebrenicu i Memorijalni centar u Potočarima. I najtvrdje srce, taj prizor će smekšati, a slika hiljada bijelih nišana je najbolji svjedok istine koja kazuje više nego bilo koji govornik za mikrofonom.

Braćo i sestre, povedimo posebno računa o svojoj djeci. Nemojmo dopustiti da nam djeca rastu i stasaju, a da ih nismo odveli na mezarluke naših šehida, očeva, djedova, amidža i drugih naših heroja i heroína. Kažimo im zbog čega je naš bošnjački narod gnusno ubijan. Ubijan je zato što se nije htio odreći svoje vjere i svoje nacije. To je poruka svim ljudima, a nama posebno, da brižno čuvamo naša osnovna ljudska prava, svoj vjerski i nacionalni identitet, jer neprijatelj je jak onoliko koliko smo mi na tom polju slabi. To je obaveza svih nas, naš domen odgovornosti i naš doprinos pravdi.

Molimo Uzvišenog Boga da se smiluje svim našim šehidima, da odgovornima podari uputu i svijest da ono što se desilo Bosni i Hercegovini u nedavnoj agresiji, moglo se desiti bilo kojoj drugoj državi i bilo kom drugom narodu. Nisam naišao na bolju i ljepšu rečenicu za uspostavu i sprovođenje mira i pravde od ove: **“Ne čini drugom ono što sebi ne bi učinio.”** Tome nas je naučio naš Poslanik, Muhammed, neka je na njega Božiji mir i blagoslov, a sve ljude neka Allah pomogne na putu primjene ovog principa. Amin!

Aankondiging van het gebed

Dan volgt nu het gebed voor de slachtoffers van de genocide, de dženaza, onder leiding van de imam.

Naar aanleiding van de wens van vele Bosnische overlevenden en nabestaanden die dit beleven als het laatste persoonlijke afscheid van hun dierbaren hebben wij vorig jaar besloten om de uitvoering van het gebed op dezelfde manier als in Potočari te doen.

Wij verzoeken de deelnemers aan de dženaza in de rijen achter de imam te gaan staan. Mensen die niet deelnemen aan het gebed vragen wij in een halve cirkel om de deelnemers heen te gaan staan. Voor hen is er de mogelijkheid om op zijn of haar manier afscheid te nemen van de slachtoffers van de genocide, of eer te betonen.

Daarna zal er twee minuten stilte worden gehouden. Dit geheel wordt vervolgens afgesloten met de "Last Post", uitgevoerd door Bert van Bommel.

Dženaza-gebed

Het bidden van het Dženaza gebed voor overledenen is een gezamenlijke plicht voor moslims.

Een paar belangrijke opmerkingen:

1. Voor het gebed moet je rein zijn. Voor elk gebed moet je een rituele reiniging doen (Abdest).

Wie geen Abdest heeft, moet zich alsnog reinigen om het gebed te kunnen doen of bij gebrek aan tijd Tejemmum doen. Tejemmum doe je als volgt: 1. Spreek de intentie uit waarom je Tejemmum neemt. Bv. Ik besluit om Tejemmum te nemen om het begrafenisgebed te bidden. 2. Met schone handen raak je de schone grond, muur of een object uit de grond aan. Schud je handpalmen en raak je gezicht aan, alsof je deze aan het wassen bent. 3. Vervolgens raak je nogmaals de grond, muur of object uit de grond aan. Was met je linkerhand je rechterarm tot boven je elleboog. En met je rechterhand je linkerarm tot boven je elleboog.

2. De mensen die bidden moeten zich in minimaal drie rijen verdelen, omdat dat een doel en houvast is in de praktijk van de Profeet.

3. Van de andere aanwezigen die niet meedoen aan het gebed, wordt verwacht dat zij respect tonen voor de doden, door niet te praten, te roken of ongepaste handelingen te verrichten gedurende het gebed.

Manier waarop het Dženaza-gebed wordt gebeden

Het gebed wordt staand gebeden en bestaat uit vier Tekbirs (Allahu Akbar) en Salaams. De handen worden alleen tijdens de eerste tekbir opgetild richting de oren. Als je één tekbir mist, zal je gebed niet geldig zijn, omdat de tekbiri verplicht zijn. Als er verder niets anders meer gebeden wordt dan de tekbiri, is het gebed geldig.

Bij afwezigheid kan de intentie om het begrafenisgebed te bidden met de volgende woorden uitgesproken worden:

"Nevejtü en usallije lillahi te'ala salatel-l-džennazeti-l-ga'ibi, sena'en lillahi ta'ala, ve salavaten 'alen-n-nebijji, ve du'aen li šuheda'i Srebrenica, edaen mustakbilel-kibleti, iktedejtu bi hazel imami – Allahu akber"!

De intentie voor het gebed kan ook in de eigen taal uitgesproken worden, op deze of soortgelijke manier: "In de naam van Allah heb ik besloten het Dženaza gebed te bidden, met lof aan Allah en zegeningen voor de Profeet, zijn mijn gebeden gericht tot de slachtoffers van Srebrenica. Ik keer mij richting Mekka en volg deze imam – Allah is de grootste".

De intentie van dit gebed, net als elk ander, kan vanuit het hart en vanuit de gedachten worden uitgesproken.

Na de eerste Tekbir, wordt de vers "Subhaneke" gebeden, daarbij worden de woorden "ve djelle senauke" voor de woorden "ve te'ala djeduke" toegevoegd.

Vervolgens wordt de tweede Tekbir uitgesproken, waarna de Salavaten worden gebeden. Deze worden ook bij andere gebeden tijdens de laatste zitting gereciteerd. Na de Salavaten, wordt de derde Tekbir gebracht en daarna wordt een Dova (vers) gebeden. Na de Dova, wordt de vierde Tekbir gebracht en de Salam.

Oglas Dženaze

Sada slijedi klanjanje dženaze namaza u sjećanje na žrtve genocida. Dženaza namaz će se klanjati po želji i zahtjevu mnogih Bošnjaka, preživjelih genocida, koji ovo doživljavaju kao zadnju i jedinu mogućnost da se sa svojim najmilijim oprostite. Odlučili smo da se obilježavanje molitve održi na isti način kao i u Potočarima, tj. da se žrtvama genocida klanja dženaza namaz u odsustvu.

Zamolili bismo sve one koji žele klanjati dženazu da se poredaju u safove. Sve koji ne učestvuju u klanjanju dženaze, zamolili bismo da stanu u polukrug, iza safova. Svi koji ne klanjanju dženazu, imaju mogućnost da odaju počast i da se oprostite od žrtava genocida na svoj način.

Imam će predvoditi dženazu namaz.

Nakon dvominutne šutnje završit ćemo sa “posljednjim pozdravom” koji će na trubi izvesti Bert van Bommel

Dženaza-namaz

Klanjati dženazu-namaz umrloj osobi je obavezujuća kolektivna dužnost 'farzi kifaje' za muslimane.

Nekoliko bitnih napomena

1. Za klanjanje dženaza-namaza neophodno imati abdest, pa prema tome ko je bez abdesta treba da uzme abdest kako bi klanjao dženazu, ili neka bar uzme tejemmum ako već nema vremena da uzme abdest; (Tejemmum se uzima ovako: 1. Učini se nijjet radi čega se uzima tejemmum /u ovom slučaju radi namaza/ npr. 'odlučih uzeti tejemmum radi obavljanja dženaza-namaza.
2. Zatim dotaknemo dlanovima čistu zemlju, zid ili predmet od zemlje, dlanove otresemo i njima potaremo lice kao da ga peremo, 3. Na isti način ponovo dotaknemo dlanovima čistu zemlju, zid ili predmet od zemlje, pa potaremo lijevom desnu a desnom lijevu ruku do iza laktova.)
2. Klanjači treba da se svrstaju u najmanje tri reda (saffa), jer to ima svoju svrhu i uporište u praksi Allahovog poslanika.
3. Prisutni neklanjači treba da iskažu poštovanje prema umrlima, ostalim prisutnim i samome namazu kao namazu time što, za vrijeme klanjanja dženaze namaz, neće pušiti, pričati ili činiti neke druge neprijatnosti.

Način obavljanja dženezama namaza

Dženezama-namaz nema niti jednog rekata. Klanja se stojeći (na kijamu), a sastoji se od četiri tekbira (Allahu ekber) i selama. Ruke se podignu spram ušiju samo prilikom donošenja prvog tekbira. Ko izostavi makar i jedan tekbir kod klanjanja dženezama-namaza, taj namaz mu neće vrijediti, jer su ti tekbiri obavezni (farz). Ako se više ništa drugo ne bi proučilo, namaz će ipak biti valjan.

Dženezama-namaz u odsustvu zanijetimo sljedećim riječima:

"Nevejtü en usallije lillahi te'ala salatel-l-džennazeti-l-ga'ibi, sena'en lillahi te'ala, ve salavaten 'alen-n-nebijji, ve du'aen li šuheda'i Srebrenica, edaen mustakbilel-kibleti, iktedejtü bi hazel imami – Allahu ekber!"

Nijet za namaz se može učiniti i na svom jeziku, na ovaj ili sličan način:

"Odlučih da klanjam, u ime Allaha Uzvišenog, dženezama-namaz u odsustvu, uz hvalu Allahu i salavat Vjerovjesniku, i upućujući dovu za šehide Srebrenice, okrenuvši se prema Kibli i pristajući za ovim imamom – Allahu ekber".

I ovaj namaz kao i svi drugi može se zanijetiti srcem, odnosno mislima. Poslije početnog tekbira uči se 'Subhaneke' dodajući mu 've dželle senauke' iza riječi 've te'ala džedduke.' Zatim se izgovori drugi tekbir, pa se prouče 'Salavati', koji se uče na drugim namazima na posljednjem sjedenju. Poslije 'Salavata' donose se treći tekbir i onda se prouči 'Dova'. Nakon 'Dove' prouči se četvrti tekbir i preda se selam.

“Šehidi”	“Šehidi” ¹
<p>Šehidi, hej, miljenici, gdje ste vi? Kraj česme, hej, stoji peškir vezeni! I bardak, hej, od kojeg smo stvoreni! Šehidi, hej, miljenici, gdje ste vi?</p>	<p>Šehidi, oh dierbaren, waar zijn jullie? Naast de kraan, oh, ligt een vastgeknoopte handdoek en een bardak ², oh, waar wij van zijn gemaakt! Šehidi, oh dierbaren, waar zijn jullie?</p>
<p>Šehidi, hej, evlijade, gdje ste vi? U prahu, hej, trag tabana bosenih! Ko klanja, hej, na sofama zelenim? Šehidi, hej, evlijade, gdje ste vi?</p>	<p>Šehidi, oh heiligen, waar zijn jullie? Oh, in het stof de afdrukken van blote voeten Oh, wie bidt er op de groene kleden? Šehidi, oh heiligen, waar zijn jullie?</p>
<p>Šehidi, hej, mirišljivi, gdje ste vi? Kraj sela, hej, dvorci vaši po Bosni: u bašči, hej, pokošeni cvjetovi! Šehidi, hej, mirišljivi, gdje ste vi?</p>	<p>Šehidi, oh geurigen, waar zijn jullie? Oh jullie kastelen nabij dorpen in Bosnië: Oh jullie gemaaide bloemen in de tuinen. Šehidi, oh geurigen, waar zijn jullie?</p>
<p><i>Hor IKC-a Hajr Enschede</i></p>	<p><i>Vertaling: A. Ćerimović</i></p>

¹ Šehidi: zij die hebben geleden, zij die zijn gestorven voor het geloof

² Bardak: aardewerk, kopje voor water

Wij gedenken hier, vandaag, het leven en de dood van de 35 personen die vandaag in Potocari (Srebrenica) begraven worden.

Achternaam (naam vader) naam - geboortedatum

Prezime (očevo ime) ime - rođ.

1	Alić (Mušan) Omer	1963
2	Alić (Ređo) Muhamed	1978
3	Ališević (Abdulah) Fahrudin	1972
4	Avdić (Osman) Suvad	1962
5	Beganović (Hasan) Hazim	1974
6	Begović (Muharem) Suad	1974
7	Bektić (Mustafa) Kiram	1953
8	Borić (Hasan) Ramo	1955
9	Budović (Huso) Bajro	1940
10	Burić (Ahmo) Edin	1977
11	Čakanović (Sulejman) Salem	1960
12	Dautbašić (Esed) Aziz	1964
13	Dudić (Mustafa) Nijazija	1973
14	Dudić (Salih) Remzija	1975
15	Gušić (Muhamed) Avdija	1953
16	Halilović (Šaban) Šahin	1924
17	Hasanović (Alija) Ahmet	1932
18	Hasanović (Zejnil) Nesib	1957
19	Hasić (Ramo) Hamdija	1964
20	Husejnović (Osman) Sejad	1975
21	Ibrić (Hasan) Vesid	1979
22	Ikanović (Ibrahim) Šaban	1960
23	Kadrić (Juso) Hazret	1972
24	Kadrić (Nezir) Nijaz	1974
25	Malić (Šaban) Senad	1975
26	Mehmedović (Bajro) Feris	1978
27	Merdžić (Omer) Safet	1949
28	Muhić (Alija) Hajro	1943
29	Mujčinović (Mujo) Nesad	1972
30	Mujić (Alija) Asim	1950
31	Musić (Hajro) Kadrija	1973
32	Selimović (Hadžo) Salih	1955
33	Smajić (Huso) Hamed	1943
34	Smajić (Salih) Ahmo	1952
35	Sulejmanović (Abid) Rizo	1965

**Elke ballon staat symbool voor één van de 35 slachtoffers die vandaag worden begraven. Aan elke ballon hangt een naamkaartje met de naam van een slachtoffer.*

**Svaki balon simboliše jednu od 35 žrtava koji danas bivaju sahranjeni. Na svakom balonu visi kartica sa imenom žrtve*

Dankwoord

Dames en heren, we hebben nu de ballonnen losgelaten met de namen van de slachtoffers van de genocide in Srebrenica die drieëntwintig jaar geleden zijn vermoord en vandaag in Potocari, Srebrenica, hun laatste rustplaats hebben gevonden.

Laten we hen en de andere slachtoffers van de genocide van Srebrenica niet vergeten. Laten we, ieder op zijn of haar eigen manier, bij hen betrokken blijven en hen meenemen in ons hart. Laten we waakzaam blijven en alles doen wat in onze macht ligt, om ervoor te zorgen dat er nooit meer een genocide gebeurt zoals in Srebrenica. Laten we er alles aan doen om de verantwoordelijke voor de genocide op een passende manier te straffen, als les voor de toekomstige generaties, dat misdaad niet loont maar wordt bestraft. Nooit meer Srebrenica!

Ten slotte, bedankt voor uw aanwezigheid en graag tot volgend jaar, donderdag 11 juli 2019.

Zahvala

Dame i gospodo, pustili smo balone sa imenima žrtava genocida u Srebrenici koji su prije 23 godine ubijene i koje su danas u Potočarima konačno dobile posljednje mjesto smiraja.

Ne zaboravimo njih i sve druge žrtve pada Srebrenice. Ostanimo, svako na svoj način, vezani za njih i nosimo ih u našim srcima. Ostanimo oprezni i činimo sve što je u našoj moći da ne dozvolimo da se ikada ponovi genocid kao u Srebrenici. Potrudimo se da zločinci koji su krivi za počinjeni genocid budu na pravi način kažnjeni kao pouka budućim generacijama da svaki zločin mora biti sankcionisan. Neka nikom ne padne na pamet da tako nešto uradi bilo gdje i bilo kome.

Nikad više Srebrenica.

Na kraju, se naravno zahvaljujemo vama na vašem prisustvu i nadamo se da ćemo se okupiti u ovom i većem broju naredne godine, u četvrtak 11. jula 2019. godine.

“Dušo draga halalosum”

Dušo draga, zar odlaziš,
Svome Dostu zar polaziš.
Ko musafir, na tabutu?
Ostavljaš me u behutu
na'vom sv'jetu, uplakana.
Bez ijednog b'jela dana...

Dušo draga, halalosum,
evlijama-selam osun.
Nefsu tvome sad Bajram je.
Teško onom ko ostaje...
Zar dunjaluk tolko traje:
Bio-prošo...b'jel behar je?!

Gorka mi je svaka zora...
Gdje da nađem razgovora?
Kad poteknu svi ezani,
i zapljušte šadrvani...?
Baš ko da me zovne neko
iz sobice a daleko...

Junus-Džemal suze lije:
Na'vom sv'jetu pusto mi je.
Jednog dosta još imadem
kome mogu kazat jade.
Ko razgoni srcu tugu.
I razdani noć s dugu....

Hor IKC-a Selam Rotterdam (solo: Amar Grabus)

“Lieve schat, ik vergeef je”

*Lieve schat (ziel), ga je al,
Ga je al naar je Gastheer?
Net als as een reiziger in de doodskist?
Je laat mij verdrietig achter
Huilend op deze wereld.
Zonder enige heldere dag...*

*Lieve schat, ik vergeef je,
Vrede zij met de heiligen
Het is een feestdag voor uw ego
Maar het wordt zwaar voor de nabestaanden...
Duurt het leven op deze wereld zo lang?
Er was eens witte bloesem, maar die is nu weg?!*

*Elke schemering is bitter voor mij...
Waar vind ik een gesprekspartner?
Wanneer gebedsoproepen starten,
En fonteinen beginnen te stromen...?
Net alsof iemand mij roept
vanuit een kamer, maar toch ver*

*Junus- Džemal huilt:
Op deze wereld voel ik mij zielsalleen
Ik heb één Gastheer nog
Met wie ik mijn problemen kan delen.
Die mij vrolijk maakt
En na een lange nacht de dag laat komen*

Deze herdenking is mede mogelijk gemaakt door de volgende samenwerkende organisaties:

Ova komemoracija je realizovano kroz zajednicko angazovanje organizacionog komiteta u kojem su dopronjovale:

- **Platform BiH**
- **Mladi BiH** Jongeren organisatie
- **SGTRS** Stichting Geschiedenis Totalitaire Regimes en hun Slachtoffers
- **Srebrenica de Vereniging van Overlevenden van de Genocide van Srebrenica**
- **IVBN** Islamitische Vereniging van Bosniaks in Nederland (IZBN)
- **ICHI** Internationaal Comité voor Humanitair Ingrijpen

Bloem van Srebrenica

De kleur wit is het symbool van de onschuld en staat voor de onschuldige slachtoffers van de genocide. Groen staat voor de hoop en het ontwaken, het symboliseert de wens dat alle burgers, ongeacht hun religie en nationaliteit in heel Bosnië en Herzegovina, Europa en de wereld wakker worden geschud en de verschrikkingen van de genocide en het lijden van de Bosniërs nooit zullen vergeten. De elf blaadjes van deze bloem staan voor 11 juli 1995.

Cvijet Srebrenice

Cvijet se sastoji od 11 bijelih latica i zelenog tučka, koji imaju svoju posebnu poruku. Naime, bijela boja simbolizira nevinost i simbol je nevino stradalih u genocidu, zelena je simbol nade, ali i buđenja, te nosi poruku i želju da se svi građani bez obzira na vjeru i naciju širom Bosne i Hercegovine, regiona, Evrope i svijeta probude i ne zaboravljaju strahote genocida i patnje kroz koju su prošli Bošnjaci. Jedanaest latica ovog cvijeta predstavljaju 11. juli 1995. godine.

11 juli 2018, het Plein - Den Haag

www.srebrenica-herdenking.nl